

Rapport fra Det 9. Nordiska juridiska biblioteksmötet 13.-15.juni 2012 i Uppsala.

Av Anne Gunn B. Bekken, Universitetsbiblioteket i Oslo, Juridisk bibliotek

Takk til FBF for reisestøtte.

Nordisk juridisk bibliotekmøte arrangeres hvert 3.år, og denne gang var Juridiska biblioteket ved Uppsala Universitet vertskap. Tema for årets møte var "Juridikens globalisering – biblioteken i en internasjonell miljø".

<http://www.ub.uu.se/sv/Aktuellt/Konferenser-och-seminarier/2012/NJBM/Program/>

Dag 1

Overbibliotekar Ulf Gøranson ønsket velkommen til Uppsala og årets møte.

"Det totala beroendet - en forskares och domares relation till det juridiska biblioteket och dess bibliotekarier i en globaliserad värld" Eva Edwardsson, kammarrättsråd og docent i offentlig rett ved Uppsala universitet.

Edwardsson fortalte om sine erfaringer som forsker, og hun hadde bare positive ting å si om biblioteket. Som jurist er tilgangen til oppdaterte og kvalitetssikrede kilder svært viktig, noe som er avhengig av bibliotekarer.

Da hun i 2007 begynte som dommer i kammerretten, og opplevde en helt annen arbeidshverdag enn som forsker, begynte hun å tenke over informasjonsinnhenting.

Mange domstolsansatte er usikre på eu-retten og dens kilder selv om denne er direkte relevant for svensk rett, og hun fikk mange spørsmål om hvordan finne eu-kilder, og lagde derfor et «metodekurs» i hvordan finne eu-rettskilder etc.

Hun mente at det var viktig at studentene tidlig fikk kurs under studiene, de må ha kjennskap til hvordan finne kilder når de kommer ut i arbeidslivet.

Jurister har mange utfordringer når det gjelder kildesøk. En av dem er knappe tidsfrister som gjør det lett å bare spørre en kollega, faren er da tilstede for at retten da kun defineres av noen få, og man forsikrer seg heller ikke om at kildematerialet er riktig og oppdatert. En annen utfordring er det hun kalte vanens makt, man bruker det man kan og vet om fra før. Og en tredje utfordring er hierarkier, kanskje dommere har vanskelig å innrømme at man trenger hjelp ettersom de sjeldent oppsøkte biblioteket?

Hun mente at individuell hjelp av bibliotekarer er veldig verdifull, og jurister avhengige av bibliotekarene for å oppdatere sine søkekunnskaper.

Vegen fremover: to veldefinerte yrkesroller i samarbeid.

«Utfordringer for juridiske bibliotek på grunn av rettens internasjonalisering Bård S. Tuseth, Universitet i Oslo, Juridisk bibliotek..

Tuseth innledet med å si litt om den økte betydningen overnasjonale kilder har for internasjonal rett og betydningen av fremmede lands rett i nasjonal rett.

Det er nå helt nødvendig for forskere å også ta hensyn til internasjonale kilder hvor man før stort sett kunne orientere seg innenfor nasjonale kilder.

Økt mobilitet over landegrensene fører både til økt etterspørsel etter nordiske kilder på andre språk, men også forventninger om at fremmede lands rettskilder er tilgjengelige.

I tider med dårlige mediebudsjetter prioriteres nasjonale ressurser. Det er ikke mulig å kjøpe alt som er relevant, derfor er kjennskap til faget og til forskernes behov viktig.

Ved økt internasjonal publisering kreves også tilgang til tidsskrifter. Han så en utfordring at det kanskje spesielt i forhold til e-tidsskrifter kan være vanskelig å forutberegnelse pris etc.

Fremdeles litt uklart på dette feltet når det gjelder tilgang etter f.eks. oppsigelser av titler.

Bibliotekene har en rolle i å synliggjøre kilder som er fritt tilgjengelige. Mange kilder finnes kun i abonnementsdatabaser, noe som fører til problemer for en del land/bibliotek pga. store kostnader.

Han så også på ebøker som godt tilbud for de som er knyttet til institusjonen som eier bøkene, men et dårligere tilbud for andre enn disse, pga. restriksjoner i fjernlån, kopiering etc.

Han fremhevet at kollegialt samarbeid viktig i en globalisert hverdag. Det er viktig å delta på konferanser både nasjonalt og internasjonalt for å dele kunnskap og knytte kontakter etc.

Avsluttet med at det er viktig at juridiske bibliotek speiler utviklingen i jussen.

Del 2 av dag 1 var avsatt til landrapporter. Vi fikk bare «kortversjonene» presentert i og med at alle rapportene kunne leses i sin helhet i heftet som var med konferansematerialet. Island hadde ingen deltakere på møtet. I Danmark er situasjonen fremdeles preget av nedskjæringer, noe som bl.a. forklarte det lave antall deltagere fra Danmark.

De svenske juridiske bibliotekene følger i hovedsak sin moderorganisasjons strategi.

Bibliotekenes samlingsutvikling følger allikevel trenden om internasjonalisering og EU-tilknytning. Dewey innføres nå i bibliotekene, og de fleste synes at systemet fungerer godt for svensk jus.

I Norges presentasjon ble det lagt vekt på Libqual-undersøkelsen som alle universitetsbibliotekene gjennomførte i 2009, og på samarbeidsprosjekter mellom de ulike bibliotekene, bl.a. to PhD-prosjekter («Information management for knowledge creation» og «Information behaviour and practices of PhD-students»). Prosjektene er tverrfaglige og vil bl.a. utarbeide nettbaserte veiledningsmoduler.

I Finland, som i de andre landene, merkes også internasjonaliseringen, både med økt antall internasjonale studenter, men også med økt vekt på internasjonale kilder generelt. Flere bibliotek har utviklet nettbaserte undervisnings- og veiledningsmoduler.

Dag 2

«Rättens globalisering – en översikt. Dess påverkan på den nationella utbildningen och biblioteken» Inger Österdahl, professor, Universitetet i Uppsala

Österdahl startet å studere i Lund på begynnelsen av 80-tallet, og påpekte den store utviklingen som har skjedd i løpet av denne tiden, både i mengde materiale og i de tekniske løsningene. Internasjonaliseringen ekspanderer, og det er også blitt bedre tilgjengelighet til internasjonalt materiale.

Tidligere trengte jurister stort sett kun å forholde seg til nasjonal rett, nå må de forholde seg både til den nasjonale, den regionale (Norden, EU), og den globale retten (folkerett og internasjonal rett med traktater og konvensjoner). Emnemessig er dette svært bredt, det dekker så å si alle nasjonale rettsområder.

Globaliseringen fører til at rettssystemer smelter sammen, man får nye rettskilder, nye tenkemåter, ny rettskultur. Rettskulturen settes i relasjon til andre lands og institusjoners

rettskultur. Noe som globaliserer retten ytterligere er når nasjoner «låner» løsninger av hverandre. En nasjon som skal behandle et nytt spørsmål vil ofte se på hvordan dette er gjort i andre land og velge samme løsning.

For bibliotekene mente hun at rettens internasjonalisering og globalisering ikke er noe problem. Vi har alltid vært i utvikling, og har ligget fremme hele tiden med tanke på tilgang til kilder.

Det tar lengre tid å få endringer i undervisningen. Studentene må få en oppdatert undervisning, så endringer tvinger seg fram, men det tar sin tid. Det holder ikke lengre bare med EU-rett, folkeretten må også få en mere sentral plass i undervisningen. Det blir mere komplekst, med mange flere kilder. Spørsmålene blir mer kompliserte, studentene må ha kunnskap om flere rettssystemer, det er et helt annet bilde i dag enn tidligere. Dette fører til/bør føre til mer refleksjon over nasjonal rett vs internasjonal rett i undervisnings-/studiesituasjonen.

Til slutt refererte hun kort fra et seminar hun nettopp hadde deltatt på om implementering av europakonvensjonen i svensk rett. Konklusjonene fra seminaret var at implementering tar lang tid, og at i den forbindelse er kunnskap viktig. Her spiller bibliotekene en viktig rolle som formidlere av kildemateriale og kunnskap. Juristutdannelsen er også viktig, som hun nevnte tidligere må undervisningen tilpasses. Det er et generasjonsskifte som skjer nå, nyere jurister blir mere vant til også å håndtere internasjonale kilder. Det snakkes også om hvor lojaliteten ligger, eller mot hvilken rett man er lojale, den nasjonale eller den regionale (EU)? Dette kan avgjøre hvordan man tolker retten.

Åpent landskap, mye er fremdeles litt uklart og uforutsigbart, og det er mer enn noensinne behov for biblioteket og bibliotekets tjenester for å kunne navigere.

Foredrag 2:

«*Den internationella rätten kontra EU*» Rebecca Stern, forsker, Universitetet i Uppsala.

Stern påpekte trekantforholdet mellom folkeretten, EU-retten og den nasjonale retten. Hvilken tolkning gjelder? Folkeretten er i utgangspunktet ikke «tvingende», mens EU-retten er det. Hun stilte også spørsmålet om den europeiske folkeretten utvikles? Internasjonal rett tar ofte "omvei" om EU-retten før den blir implementert i nasjonal rett. Dette følger av EUs økende kompetanse og interesse for denne type rettighetsspørsmål.

Det er også i økende grad dialog mellom EU-domstolen og Europadomstolen.

Hun nevnte Lisboaforedragets betydning; hvor EU opptrer som part i/til Europakonvensjonen, det er nytt at noe annet enn en nasjonalstat er part. EUs charter om grunnleggende rettigheter fungerer er på en måte som en bro mellom to rettssystemer. Mye av materialet er hentet direkte fra folkeretten.

Europadomstolen dømmer i saker som angår rettigheter knyttet til individet, mens EU-domstolen behandler saker ang. indre marked, medborgerskap, fri flyt av varer og tjenester. EU-domstolen er en aktiv domstol, som ikke bare tolker, men også skaper også retten.

Domstolene har ulike syn på rettigheter.

Stern stilte spørsmål om EU-domstolens selvstendige tolkninger, skaper et "raster" av EU-rett over eksisterende folkerett? Og ser vi en europeisering av folkeretten eller folkerettens veg inn i nasjonale rettsordninger "bakveien"? Interessante spørsmål foreløpig uten klare svar.

«Hur särskiljer sig Norden i EU?» Emmy Strömberg, EU-kommissionen i Sverige.

EU-kommisjonen i Sverige er EUs "ambassade" i Sverige. De skal kommunisere til Brussel hva som hender i Sverige, og gi informasjon til svenske innbyggere om EU.

En ting som EU anser som interessant i Norden er den nordiske velferdsmodellen. Den bygger på felles grunnleggende vurderinger om et universelt velferdssystem og kjerneverdier som sosiale rettigheter, like muligheter, utdanning og kultur. Norden er godt stilt i så måte fra et europeisk perspektiv. Av interesse for mange europeiske land å se på en slik modell hvor høy beskatning kan kombineres med vekst, man har stabile statsfinanser, en lang tradisjon for konkurranse, hvor likestilling føder kreativitet og det fins gode velferdssystemer.

Formaliserte samarbeid hvor nordiske land inngår;

Den nordlige dimensjon (Northern Dimension), et samarbeid mellom EU, Norge, Island og Russland.

Østersjøstrategien.

Artisk råd (de 5 nordiske+russland, canada og usa. EU er observatør).

«FN, världspolitiken och källarna» Gunnel Torén, Dag Hammarskjöldbiblioteket, Uppsala.

FNs website er enorm, og til dels vanskelig å navigere i. Det meste av FNs store antall dokumenter og rapporter er elektronisk tilgjengelige, men kan være vanskelige å finne. Dokumentene og dokumentasjon for øvrig er tilrettelagt for FNs delegater ikke for allmennheten. Dvs. at dokumentene er plassert i tilknytning til det organet som har jobbet med saken, følger FNs organisering. Dag Hammarskjöldbiblioteket har laget en guide til FN-dokumentasjon, DagDok, som vi fikk en gjennomgang av her. Nyttig guide med tanke på alt materiale som finnes og hvordan det er organisert.

Det finnes 400 FN-depotbibliotek, og Dag Hammarskjöldbiblioteket i Uppsala er det mest komplette.

“Juridik i Norden – den nordiska juridiken i Dewey decimalklassifikation” Magdalena Svanberg, prosjektleder for Deweyprosjektet i Sverige og Sofia Stenberg, Universitetet i Uppsala.

Det svenske klassifikasjonssystemet SAB har vært dominerende i svenske fagbibliotek, men på 2000-tallet ble det en økende interesse for Dewey. Grunnen til dette var at man så behovet for rasjonalisering, spesielt det å kunne utnytte utenlandske katalogposter, i tillegg til en internasjonalisering.

Pr. nå (juni 2012) er ca.30 forskningsbibliotek gått over til Dewey.

Man etablerte et nasjonalt Dewey-prosjekt som oversatte Dewey til svensk og lagde en konverteringstabell mellom SAB og Dewey. Gamle bøker blir automatisk konvertert.

Utfordringer på det juridiske området er at Dewey representerer common law;

anglo/amerikansk rett, men dette viste seg å være et mindre problem enn forventet. Forskjeller skyldes samfunnsforskjeller og ikke rettssystemene i seg selv. Men noen forskjeller finnes, og EU-retten er ikke godt utviklet i Dewey, og det pågår et endrings- og utviklingsarbeide, bl.a. ved en Edug340-gruppe som arbeider med å tilpasse Dewey til europeiske forhold.

Forskjeller Dewey/SAB:

Mere detaljert emneinndeling enn i SAB.

Emner havner på nye steder.

Noen emner splittes i systemet.
Landinndeling.

«*Trengs nordisk lagsamarbeide?*» Dag Mattson, rättsjef i Justitiedepartementet.

Mattson startet med en historisk gjennomgang av lovsamarbeidet i de nordiske land. Det nordiske lovsamarbeidet har dype historiske røtter, helt fra landskapslovgivningen i middelalderen.

I 1872 startet man opp med Nordiske juristmøter, der målet bl.a. var å gjenopprette lovsamarbeidet i de nordiske landene.

Det var spesielt sjølover og kjøpslover som ble sentrale samarbeidsområder.

Hvorfor fungerer det nordiske samarbeidet så bra? Han mente at svaret på det var et svakt organisatorisk underlag, uformelt, fritt, direkte og effektivt samarbeid.

Lagsamarbeid fremdeles nødvendig, kanskje spesielt i forhold til EU. Det er en fordel med lik tolkning av eu-direktiver, og et effektivt eu-samarbeid. I Norden er tre land med i EU, mens to står utenfor. Et godt samarbeid kan føre til påvirkning på andre eu-land, ved at man utgjør en nordisk "blokk" som er sterkere sammen. Det nordiske samarbeidet har en lang historikk, og det er en samhörighet og et fellesskap i Norden som bare blir viktigere i urolige og utrygge tider.

«*Kan man tävla i juridik?*» Magnus Strand, forsker Uppsala Universitet.

Strand fortalte om deltagelse fra Uppsala universitets studenter i «European moot court competition». Dette er en årlig konkurranse i jus hvor lag med 3-4 studenter på hvert lag prosederer i en fiktiv sak. Første fremlegg er skriftlig, og da prosederer man for begge parter i tvisten. Deadline slutten i november, 48 lag går videre, man får beskjed i januar. I ventetiden ligger lagene i hardtrening. Andre runde er regionfinaler med muntlige presentasjoner foran et dommerpanel. Konkurrenter møtes i en fiktiv rettsak.

4 lag + 4 individer går til sluttspill, og finalen er i EU-domstolen i Luxembourg.

For lærerne gir dette mulighet til å undervise i relevant jus, trene studenter (og seg selv) i skriftlig og muntlig fremstillingsteknikk. De blir også dyktige i coaching og administrasjon. Fra bibliotekarene kreves tålmodighet, må forstå hva deltagerne trenger. Fører til økt samarbeide med lærerne, og til undervisning i avansert informasjonssøking.

Generelt i en slik prosess; både studenter og lærerne trenger biblioteket.

Et spørsmål Strand stilte var «*Whats in it for us?*». Delaktige i jussens globalisering – man er der det skjer. Selv om sakene er fiktive, er de alltid veldig dagsaktuelle og relevante. For bibliotekene fører det til internasjonalisering og fokus på internasjonale kilder, gjennom virkelige behov. Det har også en betydelig markedsføringsverdi for undervisningsinstitusjonene, viktig å gjøre det bra i en slik konkurranse. I Uppsala er dette nå delvis innenfor rammene av et kurs, mens det tidligere var noe man tok utenom og ikke fikk uttelling for. For studentene er det veldig nyttig erfaring og verdifullt å ha på CV-en.

Dag 3 - Biblioteksbesøk

Jeg besøkte Juridiska biblioteket/Dag Hammarskjöld biblioteket som er samlokalisert i lokalene til det gamle statsbiblioteket. De har som mange andre plassproblemer, spesielt ser de endring i behovene til studentene, som har økende behov for gruppearbeidsplasser i tillegg til vanlige leseplasser.

Juridisk bibliotek er kun referansesamling, ingenting lånes ut. Mens på Dag Hammarskjölds biblioteket har man vanlig utlån. Begge bibliotekene har gått over til Dewey.